

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

Seduta tat-3 ta' Lulju, 2003

Citazzjoni Numru. 1264/1991/1

**L-Avukat Dottor Louis Cassar Pullicino bhala
mandatarju specjali ghan-nom u in rappresentanza
tal-assenti Doris May mart William Mounfield**

VS

**Angelo Xuereb bhala direttur ghan-nom u in
rappresentanza tas-socjeta' Ta' Kella Ltd, u Tonio
Farrugia bhala Chairman u John Montegue, David Mc
Monies, Robin Schooley-West u Rob Aitken bhala
membri tal-Management Committee tas-Sunny Coast
Resort Club u in rappresentanza tal-istess. U b'igriet
tal-11 ta'Ottubru, 1993 Dr. Raymond Pace u P.L. Hilda
Ellul Mercer gew nominati bhala kuraturi deputati biex
jirraprezentaw lill-assenti Robin Schooley-West u
Rob Aitken u b'digriet tal-24 ta' Marzu 1999 stante li
Dr. Raymond Pace gie elevat ghal gudikatura, gie
nominat Dr. Joseph Azzopardi minfloku, u b'digriet
tal-25 ta' Frar 1994 gie kjamat-in-kawza Albert Muscat**

**in rappresentanza tas-socjeta' Suncrest Co. Ltd, u
b'nota' tal-4 ta' Mejju 1994 Dottor Patrick Galea
assuma l-atti tal-kawza ghan-nom ta' Suncrest
Co.Limited minflok Albert Muscat li jinsab imsiefer, u
b'nota tad-9 ta' Mejju 1994 Albert Muscat assume l-atti
tal-kawza ghan-nom ta' Suncrest Co. Ltd.**

Il-Qorti;

Rat ic-citazzjoni ppresentata mill-attur nomine fl-4 ta' Novembru, 1991 li fiha wara li ppremetta:

1. Illi fil-hdax (11) ta' Awissu elf, disa' mija u sebgha u tmenin (1987) ghal habta ta' nofs inhar (12.00p.m.) waqt li Doris May Mounfield kienet mixja vicin "Swimming Pool" tas-"Sunny Coast Resort Club" zelqet u waqghet ma' l-art u korriet bil-konsegwenza li sofriet u ghadha ssofri danni gravi;
2. Illi dan il-korriment gara bi htija tal-konvenuti jew ta' min minnhom u ghalhekk huma, in solidum jew xorta ohra jew min minnhom responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur nomine;
3. Illi huma jew min minnhom naqsu li jhallsu lill-attur nomine dawn id-danni u ghalkemm interpellati;

Ghalhekk l-attur nomine talab li din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara u tiddeciedi li huma solidalment jew xort'ohra jew min minnhom responsabbli ghal-korriment li l-attur nomine garrab fil-hdax (11) ta' Awissu elf disa' mija u sebgha u tmenin (1987) waqt li kienet hdejn il-*pool* tas-Sunny Coast Resort Club u ghad-danni konsegwenzjali sofferti mill-istess attur nomine;
2. Tillikwida dawn id-danni sofferti mill-attur nomine;

Kopja Informali ta' Sentenza

3. Tikkundanna lill-konvenuti, lil kull wiehed minnhom 'in solidum' jew xorta ohra jew min minnhom ihallasu lill-attur nomine is-somma hekk likwidata bhala danni;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti jew min minnhom inkluz dawk tal-ittri ufficjali prezentati fit-12 ta' Meju, 1988, 8 ta' Marzu, 1989 u 7 ta' Marzu, 1991 u bl-imghaxijiet legali ngunti minn issa sabiex jidhru personalment ghas-subizzjoni;

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-konvenuti li fiha ecceppew:

1. Illi s-Sunny Coast Resort Club huma organizzazzjoni regolamentarment kostitwita (u mhux kummerc esercitat minn Angelo Xuereb) u Angelo Xuereb ma ghandux ir-rappresentanza gudizzjarja taghha;

2. Illi l-attrici stante li hija mizzewga m'ghandhiex id-dritt li tfittex u tagixxi wahedha u f'isimha;

3. Illi l-azzjoni hija preskritta a termini tal-artikolu 2153 tal-Kodici Civili;

4. Minghajr pregudizzju, ma kien hemm l-ebda att ta' kummissjoni jew ommissjoni da parti ta' xi wahda mill-konvenuti li jirrenduhom responsabbli ghad-danni;

5. Illi minghajr pregudizzju ma jista' jkun hemm ebda solidarjeta' passiva bejn il-konvenuti;

6. Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet ulterjuri tal-konvenuti li fiha ecceppew:

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Illi n-nuqqas ta' Gurisdizzjoni ta' din il-Qorti relattivament ghat-talba diretta kontra Sunny Coast Resort Club, li hija enti regolarment kostitwita taht il-ligi ta' u legalment domiciljata fil-"The Isle of Man"; qed tigi annessa ma' din l-eccezzjoni kopja tal-Kostituzzjoni tal-club Dok X.

2. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjonijiet guramentati tal-partijiet;

Rat id-digriet ta' din il-Qorti tat-28 ta' April, 1993, li in forza tieghu saret korrezzjoni fl-okkju tal-kawza, fis-sens li kull fejn jidher il-kliem "Angelo Xuereb f'ismu propju u bhala ezecenti l-kummerc bl-isem Sunny Coast Resort Club", jigu sostitwiti bil-kliem "Tonio Farrugia bhala Chairman u John Montegue, David Mc Monies, Robin Schooley-West u Rob Aitken bhala membri tal-Management Committee tas-Sunny Coast Resort Club u in rappreżentanza tal-istess";

Rat id-Digriet ta' din il-Qorti tal-11 ta' Ottubru, 1993, li in forza tieghu l-Avukat Dottor Raymond Pace u l-Prokuratur Legali Hilda Ellul Mercer gew mahtura kuraturi deputati biex jirrapreżentaw lill-assenti Robin Schooley-West u Rob Aitken fl-atti ta' din il-kawza u fl-atti l-ohra kollha relattivi u sussegwenti;

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati li fiha ecceppew:

1. Illi l-eccipjenti m'humix dedotti mill-fatti tal-kaz u ghalhekk jirrizervaw li jipprezentaw l-eccezzjonijiet taghhom fi stadju ulterjuri;

2. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-Dikjarazzjoni guramentata tal-istess kuraturi;

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet tal-konvenuti Tonio Farrugia bhala Chairman, John Montague u ta' David Mc Monies

Kopja Informali ta' Sentenza

bhala membru tal-Management Committee tas-Sunny Coast Resort Club u in rappresentanza tal-istess li fiha ecceppew:

1. Illi din il-Qorti m'ghandhiex gurdizzjoni ghaliex is-Sunny Coast Resort Club hija ente regolarment kostitwit u domiciljat fl-Isle of Man; l-eccezzjoni qed tinghata a tenur tal-artikolu 742 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta;
2. Illi l-azzjoni hija preskritta a tenur tal-artikolu 2153 tal-Kodici Civili;
3. Minghajr pregudizzju ma kien hemm ebda att jew ommissjoni da parti tal-konvenuti eccipjenti li jirrenduhom responsabbli
4. Illi minghajr pregudizzju ma jista' jkun hemm ebda solidarjeta' passiva bejn il-konvenuti;
5. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-Dikjarazzjoni guramentata relattiva;

Rat id-Digriet ta' din il-Qorti tal-25 ta' Frar, 1994, li in forza tieghu gie kjamat fil-kawza Albert Muscat in rappresentanza tas-socjeta' Suncrest Co. Ltd;

Rat in-Nota tal-Avukat Dottor Patrick Galea li permezz taghha assuma l-atti ghan-nom ta' Suncrest Limited minflok Albert Muscat li jinsab imsiefer;

Rat in-Nota tal-Eccezzjonijiet ta' Dr. Patrick Galea fil-kwalita' tieghu premessa eccepixxa:

1. Illi din il-Qorti m'ghandhiex gurdizzjoni ghaliex is-Sunny Coast Resort Club hija ente regolarment kostitwit u domiciljat fl-Isle of Man; l-eccezzjoni qed tinghata a tenur tal-artikolu 742 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta;

Kopja Informali ta' Sentenza

2. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess l-eccipjent ma kellu ebda relazzjoni guridika ma' l-atturi;

3. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess l-azzjoni hija preskritta a tenur tal-artikolu 2153 tal-Kodici Civili;

4. Minghajr pregudizzju ma kien hemm ebda att jew ommissjoni da parti tal-konvenuti eccipjenti li jirrenduhom responsabbli;

5. Illi minghajr pregudizzju ma jista' jkun hemm ebda solidarjeta' passiva bejn il-konvenuti;

6. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat in-Nota ta' Albert Muscat li permess taghha assumma l-atti ghan-nom ta' Suncrest Co. Ltd;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet ulterjuri tal-kuraturi deputati tal-assenti fejn ecceppew:

1. Illi fl-ewwel lok din il-Qorti m'ghandhiex gurdizzjoni ghaliex l-assenti huma residenti barra minn Malta, m'ghandhom ebda proprieta Malta, u di piu` jipprezentaw ente regolarment kostitwita u domiciljata fl-*Ile of Man*, u tali eccezzjoni hija bbazata fuq l-Art 742 tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta;

2. Illi bla pregudizzju ghall-premess, l-eccippjenti m'ghandhom ebda relazzjoni guridika mal-attrici;

3. Illi bla pregudizzju ghall-premess, l-azzjoni hija preskritta ai termini tal-Art. 2153 tal-Kodici Civili;

4. Illi bla pregudizzju ghall-premess l-eccipjenti m'ghandhom x'jaqsmu xejn mal-kaz de quo u m'ghamlu ebda att jew ommissjoni da parte taghhom li jirrendihom responsabbli;

Kopja Informali ta' Sentenza

5. Illi di piu` ma tezisti ebda solidarjeta' mal-konvenuti l-ohra, proprio ghaliex personalment m'ghandhom x'jaqsmu xejn;

6. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat is-sentenza preliminari ta' din il-Qorti moghtija fil-21 ta' Marzu, 1996, li in forza taghha cahdet bhala nfondati l-eccezzjonijiet preliminari ta' nuqqas ta' gurdizzjoni ta' din il-Qorti fil-konfront ta' Sunny Coast Resort Club u li l-attrici bhala mara mizzewga m'ghandhiex dritt tagixxi wahedha u f'isimha biss;

Rat is-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fis-7 ta' Ottubru, 1997, li in forza taghha cahdet l-appell u kkonfermat is-sentenza preliminari moghtija minn din il-Qorti;

Rat id-Digriet taghha tad-29 ta' Ottubru, 1998, li in forza tieghu gie nominat bhala Perit Tekniku l-AIC Frederick Doublet biex jispezzjona l-*'pool area'* fis-Sunny Coast Resort Club u jikkostata fatti teknici rilevanti ghall-mertu tal-kawza fosthom il-kwalita' tal-madum fil-*'pool area'*, l-posizzjoni tas-*'slide'* hdejn il-*'pool'*, in-*non slip matting* madwar il-*'pool'* u fatti ohra li jistghu jigu ndikati matul l-istess access;

Rat id-Digriet ta' din il-Qorti tal-24 ta' Marzu, 1999, li in forza tieghu inhatar bhala kuratur deputat tal-assenti Robin Schooley u Rob Aitken l-Avukat Dottor Joseph Azzopardi flok l-Avukat Dottor Ray Pace li gie elevat ghall-gudikatura;

Rat ir-relazzjoni tal-Perit Tekniku l-AIC Frederick Doublet minnu debitament mahlufa fis-seduta tal-14 ta' Jannar, 2002;

Rat l-atti u d-dokumenti kollha tal-kawza;

Kopja Informali ta' Sentenza

Semghet il-prova li ressqu l-partijiet;

Rat li din il-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza dwar l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni u l-kwistjoni tar-responsabbilita';

Ikkunsidrat:

Illi jirrizulta li l-attrici u zewgha huma sidien ta' *timeshare accomodation* f'Tennerife u fl-1986 iddecidew li jiskambjaw appartament u jigu jqattghu btala hawn Malta. L-arrangamenti mehtiega saru tramite l-RCI Exchange Bureau u fis-7 ta' Awissu, 1987, waslu Malta flimkien ma' binhom Craig; huma gew alloggjati fis-Sunny Coast Resort Club fil-Qawra. Fil-11 ta' Awissu tal-istess sena, ghall-habta ta' nofs inhar, waqt li l-attrici kienet miexja vicin is-*swimming pool* tal-lukanda, zelqet u waqghet mal-art, bil-konsegwenza li sofriet griehi personali ta' natura gravi. L-attrici qed tallega li dan l-incident huwa imputabbli lis-socjeta' konvenuta peress li din ma haditx hsieb tassigura li l-*area* madwar is-*swimming pool* tkun *safe* ghan-nies li juzaw dik l-*area*.

L-attrici fethet din il-kawza kontra Ta' Kella Limited, il-Management Committee tas-Sunny Coast Resort Club, u s-socjeta' Suncrest Company Limited; gew eccepiti diversi eccezzjonijiet li, fil-qosor, jistghu jigu elenkati kif gej:

A) Li s-Sunny Coast Resort Club hija organizzazzjoni regolarment kostitwita u mhix rappresentata minn Angelo Xuereb;

B) Li l-attrici wahedha, peress li hi mizzewga, ma setghetx tressaq din il-kawza;

C) Li l-azzjoni hi preskritta skond l-artikolu 2153 tal-Kodici Civili;

D) Li l-konvenuti mhux responsabbli ghall-incident;

E) Li, f'kull kaz, ma tezisti ebda solidarjeta' passiva bejn il-konvenuti;

F) Li l-Qorti m'ghandhiex gurdizzjoni tittratta l-kawza fil-konfront tas-Sunny Coast Resort Club peress li din hi registrata u domiciljata fl-*Isle of Man*;

G) Li s-Sunny Coast Resort Club u s-socjeta' Suncrest Limited m'ghandhom ebda relazzjoni mal-attrici;

L-ewwel eccezzjoni, immarkat bl-ittra (A), giet ittrattata bid-digriet ta' din il-Qorti tat-28 ta' April, 1993, li ordnat korrezzjoni fl-okkju tal-konvenut biex ir-rappresentanza tas-Sunny Coast Resort Club giet tirispekkja r-realta' u, b'hekk, din il-Qorti dderimiet din l-ewwel eccezzjoni;

L-eccezzjonijiet markati bl-ittri (B) u (F) gew trattati u decizi finalment fis-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell tas-7 ta' Ottubru, 1997, li in forza taghha cahdet dawk iz-zewg eccezzjonijiet;

Baq'a, ghalhekk, x'jigi deciz l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni (eccezzjoni (C)), u l-eccezzjonijiet l-ohra li bazikament jirrelataw ghar-responsabbilita' ghall-incident. Fid-dawl, pero', tal-eccezzjoni ta' nuqqas ta' interess guridiku sollevati minn tnejn mill-konvenuti (eccezzjoni (G)), hu mehtieg li, fl-ewwel lok, tigi diskussa dik l-eccezzjoni biex jigi determinat min mill-konvenuti huwa, fil-fatt, il-legittimu kontradittur tal-azzjoni attrici.

Mill-provi jirrizulta li l-kumpless tas-Sunny Coast huwa operat minn Ta' Kella Limited, waqt li s-Sunny Coast Resort Club jiehu hsieb l-interessi ta' dawk li ghandhom *time-share* fir-Resort (fol 42 tal-process). L-attrici Doris May Mounfield giet registrata fil-lukanda operata minn Ta' Kella Limited, u s-servizz lit-turisti tipprovdi is-socjeta' Ta' Kella Limited (fol. 44). Il-*lido* li fih gara l-incident kien u

ghadu proprieta' ta' Ta' Kella Limited, li hu operat, pero', mis-socjeta' Sunotel Limited li eventwalment amalgamat fis-socjeta' Suncrest Limited (fol.48). Jirrizulta wkoll li s-Sunny Coast Resort Club hu mmexxi minn kumitat (fol.51), u li s-Sunny Coast Holiday Complex huwa registrat mal-awtoritajiet lokali fuq Ta' Kella Limited (fol.254). Is-Suncrest Limited allura Sunotel Limited, kienet timmaniggja z-zewg *lidos* li kienu jezistu kemm fil-lukanda Suncrest proprja u kemm dak fis-Sunny Coast Complex (fol. 259). Ta' Kella Limited illum hi maghrufa bl-isem ta' Holiday Resort Limited u hija s-sid tal-*lido* fejn sehh l-incident (fol. 380).

Mill-premess jirrizulta li zgur is-Sunny Coast Resort Club, rappresentata f'dawn il-proceduri mill-Kumitat taghha, mhix il-legittimu kontradittur tal-azzjoni attrici. Dan huwa club immirat li jiehu hsieb l-interessi tat-turisti li jigu Malt *bit-time-share*, u biex jaraw li dawn jinghataw is-servizz li jkuni intitolati ghalih taht it-*time-share agreement*. Mhux dan il-Club, pero', jiehu hsieb l-allokkazzjoni tat-turisti f'Resort lokali ghax dan isir mill-RCI Exchange Bureau li, kif ikkonfermat l-attrici, kienet hi li hadet hsieb l-*exchange* u li allokat lill-attrici fis-Sunny Coast Resort. Il-Club qieghed hawn bhala *point of reference* biex it-turisti li jigu Malta jkollhom li min javvicinaw f'kaz ta' ilment, u dan il-Club jghin, bil-kuntatti tieghu, biex daww il-menti jigu mistharrga. B'dan l-intervent, pero', il-Club ma tkunx qed tassumi responsabbilita' ghall-kawza tal-ilment. Il-fatt li dan il-Club jghin biex l-ilmenti jigu ndirizzati lis-sors propju, u tuza l-influenza taghha biex tipprova ssolvi l-ilment, ma jghamilx lil Club ko-responsabbli ghall-allegat nuqqas u, kwindi, taht ebda cirkustanzi ma jista' jinstab responsabbli ghall-incident li fih wegghet l-attrici.

Is-socjeta' Ta' Kella Limited, illum maghrufa taht l-isem Holiday Resort Limited, hija s-sid tal-kumpless fejn gara l-incident u hija l-kumpanija li tipprovdi s-servizzi lit-turisti li jalloggjaw fil-kumpless u fil-lukanda. Is-socjeta' Suncrest Limited hija, tista' tghid, l-*operating manager*, tas-socjeta' Holiday Resort Limited; fi kliem iehor, din l-ahhar indikata

socjeta' hija *s-sub-contractor* tas-socjeta' Holiday Resort Limited, imqabnda minnha biex tippovdi s-servizzi lituristi li din l-ahhar socjeta' taccetta fil-kumpless taghha.

Kwindi, il-legittimu kontradittur tal-azzjoni attrici ghandha tkun is-socjeta' Ta' Kella Limited, illum maghrufa bhala Holiday Resort Limited, ghax hija din li taccetta t-turisti u tidhol f'relazzjoni maghhom b'obbligu li taghtihom l-*amenities* u s-servizzi li jkunu ntitolati ghalihom. Il-fatt li dan ix-xoghol taghmlu *tramite sub-contractor* (Suncrest Limited) m'ghandux jinteressa lill-attrici li kkuntrattat biss mas-socjeta' Holiday Resort Limited. Ovvjament, is-socjeta' Suncrest Limited, bhala *sub-contractor*, trid twiegeb ghall-ghemil taghha lil Holiday Resort Limited, u jekk din tal-ahhar, minhabba xi nuqqas tal-operatur, tinsab responsabbli fil-konfront tal-attrici ghall-incident in kwistjoni, hi jkollha dritt ta' rigress kontra l-operatur, is-*sub-contractor*.

L-azzjoni attrici hi, ghalhekk, proprjament diretta kontra Holiday Resort Limited, u hija fil-konfront ta' din is-socjeta' li, issa, irid jigi mistharreg jekk l-azzjoni attrici hijiex preskritta jew le. La darba r-relazzjoni tal-attrici hija mas-socjeta' Holiday Resort Limited, jekk l-azzjoni taghha kontra din is-socjeta' tirrizulta preskritta, l-istess azzjoni ma tkunx tista' tirnexxi kontra *s-sub-contractor* (ara "Frendo vs Abela et" deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fl-24 ta' Ottubru, 1989 – Vol LXXI.II.601).

Is-socjeta' Holiday Resort Limited qed tecepixxi li l-azzjoni attrici hi preskritta bi skadenza ta' sentejn skond l-artikolu 2153 tal-Kodici Civili. Dan l-artikolu jippreskrivi b'terminu ta' sentejn l-azzjonijiet kollha li jirrizultaw minn delitt jew kwazi-delitt, u giet eccepita mis-socjeta' konvenuta peress li, fil-fehma taghha, l-azzjoni attrici hi wahda delittwali (fol.124); l-attrici, da parti taghha, issostni li l-artikolu ivvakat mhux applikabbli peress li l-azzjoni taghha hi wahda kuntrattwali (fol.130). Dan qed jigi sottomess mill-attrici peress illi f'kaz ta' danni minhabba ksur ta' kuntratt, il-preskrizzjoni applikabbli hi dik ta' hames snin mhux ta'

sentejn (ara "Calafato vs Muscat", deciza fil-5 ta' Frar, 1895 (Vol. XV.44); "Naudi vs Zammit", deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fid-9 ta' Marzu, 1925 (Vol. XXVI.I.54), "Calleja vs Xuereb", deciza minn din il-Qorti fl-10 ta' Mejju, 1982). Aktar ricenti, fil-kawza "Borda vs Arrigo Group of Hotels et'", deciza minn din il-Qorti fil-15 ta' Jannar, 1999, gie konfermat li l-preskrizzjoni applikabbli tkun ta' hames snin jekk id-danni huma rizultat ta' inadempjenza ta' obligazzjoni.

Ghar-rigward ta' kull terminu ta' preskrizzjoni, jinghad, in linea ta' principju, li z-zmien jibda jghaddi minn dak inhar tal-incident u mhux mid-data li fih il-persuna sar jaf li soffra danni; id-data li taghti bidu ghall-preskrizzjoni hi, allura, determinabbli oggettivament u tibda tiddekorri mill-fatt tal-hsara (ara "Scicluna vs Tracey", deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fit-22 ta' Gunju, 1900 (Vol.XVII.I.151) u "Caruana vs Runza", deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Mejju, 1999).

Dan it-terminu jista' jkun sospiz f'kaz li jkun hemm impediment ta' dritt, u mhux wiehed ta' fatt, u dan in omagg ghall-principju li *contra non valentum agere non currit praescriptio* (ara "Attard vs Fenech", deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fit-12 ta' Frar, 1965, "Xuereb vs Zammit", deciza wkoll mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fid-9 ta' Marzu, 1994, u "Chircop vs Muscat", deciza mill-istess Onorabbli Qorti tal-Appell fit-28 ta' April, 2000). L-impediment, pero', m'ghandux ikun wiehed ta' fatt, u l-fatt li l-attrici setghet kellha diffikulta' biex tidentifika lil min kellha tharrek mhux impediment legittimu li jissospendi l-mixi taz-zmien ta' preskrizzjoni. L-attrici ma kellha ebda impediment legali sabiex tikkawtela l-interessi taghha, u kwindi ma jirrizulta ebda ostakolu legali ghall-ezercizzju tal-azzjoni.

Mill-provi tal-kawza, f'kaz li tkun applikabbli l-preskrizzjoni invokata ta' sentejn, ghandu jirrizulta li, bhala fatt, dak it-terminu skada. L-incident sehh fil-11 ta' Awissu, 1987, u l-ewwel ltra Ufficjali, indirizzata lil Ta' Kella Limited, giet

pprezentata fit-8 ta' Marzu, 1989, u la darba din giet prezentata qabel gheluq ta' sentejn mid-data tal-incident, serviet biex interrompiet il-preskrizzjoni, u z-zmien rega' beda ghaddej. Fis-7 ta' Marzu, 1991, giet prezentata ltra Ufficjali ohra kontra Ta' Kella Limited, u ghalkemm din l-ltra Ufficjali saret ukoll entro it-terminu ta' sentejn mid-data tal-ewwel ltra Ufficjali, din it-tieni ltra Ufficjali ma gietx notifikata lis-socjeta' intimata, u kwindi ma tistax isservi bhala interruzzjoni tal-preskrizzjoni (ara "Registratur tas-Socjetajiet vs Debono", deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Kummerc fit-12 ta' Ottubru, 1987). Peress li l-kawza giet istitwita fl-4 ta' Novembru, 1991, jirrizulta pruvat li din saret aktar minn sentejn wara d-data ta' l-ewwel ltra Ufficjali, li, kif inghad kienet giet pprezentata fit-8 ta' Marzu, 1989.

Stabbilit dan, irid issa, f'dan l-istadju, jigi deciz jekk il-preskrizzjoni invokata hijjex applikabbli jew le, u cioe', jekk ir-responsabilita' tas-socjeta' konvenuta Holiday Resort Limited (allura, Ta' Kella Limited) hijjex wahda delittwali jew kuntrattwali.

Kif inghad, ir-responsabbilita' ghad-danni tista' tkun wahda minn zewg tipi – (i) dik maghrufa bhala responsabbilita' *contrattuale* u (ii) dik maghrufa bhala responsabbilita' *extra contrattuale* jew *aquiliana*. Dawn iz-zewg tipi ta' responsabbilita' ghad-danni ghandhom numru ta' differenzi bejniethom, fosthom – (i) l-oneru tal-prova; (ii) l-effetti guridici; u (iii) it-terminu *entro* liema l-azzjoni ghad-danni, *nascenti* mit-tip ta' responsabbilita' specifika, ghandha tigi istitwita.

Fil-kaz ta' azzjoni ghad-danni *nascenti* mir-responsabbilita' *contrattuale* l-attur ghandu jipprova li huwa kellu favur tieghu dik l-obbligazzjoni kuntrattwali u li l-konvenut kien inadempjenti fl-esekuzzjoni ta' dik l-obbligazzjoni fil-konfront ta' l-istess attur. F'din it-tip ta' azzjoni huwa l-konvenut li ghandu oneru ta' prova iktar difficli impost fuqu, stante li l-konvenut ghandu jiggustifika l-inadempjenza kuntrattwali tieghu u jipprova li tali

inadempjenza *se mai* rrizultat minhabba fattur fuq liema ma kellux kontroll.

Fil-kaz ta' azzjoni ghad-danni *nascenti* mir-responsabbilita' *extra-contrattuale* huwa l-attur li ghandu oneru ta' prova iktar diffiqli impost fuqu ghaliex f'tali kaz huwa jrid jipprova n-*nexus* bejn l-agir tal-konvenut u d-dannu minnu soffert.

Ir-responsabbilita' ghad-danni tirrizulta mir-rabta guridika jew nuqqas taghha, u dana skond il-kaz, li hemm bejn il-partijiet kontendenti. Torrente jaghti ezempju car sabiex ikun jista' jaghraf id-distinzjoni bejn rabta kontrattwali li taghti lok ghar-responsabbilita' *contrattuale* u n-nuqqas ta' rabta kontrattwali li taghti lok ghar-responsabbilita' *extra contrattuale*.

“Se io viaggio in tram, e, quindi, ho concluso un contratto di trasporto, e mi ferisco in un incidente, e' sufficiente che io provi di essermi trovato nel tram e di essere stato ferito. Se, invece, mentre passo per la strada, sono investito dal tram, ho l'onere di provare non soltanto l'incidente, ma anche il dolo o la colpa del vettore o dei suoi agenti”. (Torrente & Schlesinger “Manuale Di Diritto Privato”, para. 394 pg 639)

Id-distinzjoni bejn dawn iz-zewg sitwazzjonijiet hija proprio l-ezistenza o meno tar-rabta obligatorja antecedenti ghall-att jew ommissjoni li ta lok ghad-dannu li l-attur jallega li gie lilu kkawzat. Fil-kaz tal-*viaggio in tram* evidentement hemm kuntratt ta' gar u quindi hemm obligazzjoni antecedenti ghall-att jew ommissjoni li tat lok ghall-incident, filwaqt li fil-kaz ta' l-incident l-iehor - dak li jaghti lok ghar-responsabbilita' *extra contrattuale* – ma hemmx din ir-rabta obligatorja antecedenti ghall-istess incident. In effetti Torrente jispjega illi fl-ambitu tar-responsabbilita' “*extra contrattuale ... un rapporto*

obbligatorio ancora non esiste tra le parti ed essa consiste nella trasgressione di un dovere generico di contegno.”

Fis-sentenza moghtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili wara l-kawza fl-ismijiet “Vassallo vs Mizzi et”, deciza fid-9 ta' April 1949, (Vol. XXXIII.II.379) il-Qorti kkunsidrat illi “*l-htija meta tigi kkunsidrata fl-entita' taghha, hija wahda; u taht dan l-aspett ma hemmx distinzjoni bejn kolpa kontrattwali u dik komunement imsejha aquiliana, li titnissel minn delitt jew kwazi delitt. Id-differenza bejniethom tinsab fil-kawza u fil-grad. In kwantu ghall-kawza, il-htija kontrattwali tippresupponi obbligazzjoni pre-ezistenti li maghha hija marbuta; mentri l-htija aquiliana tippresupponi fatt li minnu titnissel ex nunc. In kwantu ghall-grad id-differenza hija riposta fl-estensjoni tar-responsabbilita' fis-sens illi fil-kolpa kontrattwali wiehed jista' jirrispondi ta' htija hafifa skond il-kaz, mentri fil-kolpa aquiliana r-responsabbilita' testendi ruhha b'mod li dwarha ma hemmx grad.”*

L-ezistenza o meno ta' din ir-rabta obligatorja, oltre li tiddetermina n-natura ta' l-azzjoni ghad-danni tiddetermina wkoll it-terminu entro liema din l-istess azzjoni ghandha tigi istitwita.

Fis-sentenza moghtija mill-Qorti ta' l-Appell wara l-kawza fl-ismijiet “Busuttil vs Schembri”, deciza fid-19 ta' Frar 1954, il-Qorti kkunsidrat illi “*l-azzjoni ghad-danni hija kolpita bil-preskrizzjoni ta' sentejn meta d-dannu huwa derivanti minn kwazi-delitt, jigifieri fil-kaz ta' kolpa akwiljana; u mhux ukoll fil-kaz ta' kolpa kontrattwali. Huwa veru li mhux kull vjolazzjoni tad-dritt ta' haddiehor fl-adempiment ta' kuntratt tikkostitwixxi kolpa kontrattwali, pero' biex il-kolpa ma tkunx kontrattwali, jehtieg li dik il-kolpa ma jkollhiex rapport dirett mal-kuntratt pre-ezistenti, u ghalhekk, anki fil-presenza ta' kuntratt, jiddependi mic-cirkostanzi l-gudizzju jekk il-kolpa li wiehed mill-kontraenti jaddebita lill-iehor hijjex kontrattwali jew akwiljana. Jigifieri meta hemm kuntratt, il-kolpa tista' tkun akwiljana biss*

Kopja Informali ta' Sentenza

meta l-fatt ikun indipendenti u awtonomu mir-rapport kontrattwali.”

Ghal dak li jirrigwarda l-preskrizzjoni relattiva ghall-azzjoni specifika, id-distinzjoni hija wahda semplici – azzjoni ghad-danni relattiva ghar-responsabbilta' *contrattuale* hija preskritta bid-dekors ta' terminu ta' hames snin, filwaqt li azzjoni ghad-danni relattiva ghar-responsabbilita' *extra contrattuale* hija preskritta bid-dekors ta' terminu ta' sentejn – *entrambe* dekoribbli minn dakinhar li setghet tigi ezercitata l-azzjoni ghad-danni: (ara “Spiteri pro et noe vs Castle” - deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fit-18 ta' Awissu 1965; u “Busuttil vs Schembri” – deciza mill-Qorti ta' l-Appell fid-19 ta' Frar 1954.)

X'inhom n-natura tar-responsabbilita' tal-lukandier fil-konfront ta' l-alloggiant fid-dawl ta' dawn il-principji guridici?

L-ewwel u qabel kollox trid tigi kkunsidrata r-rabta li hemm bejn il-lukandier u l-alloggjat.

Bejn dawn iz-zewg persuni hemm *obligazzjoni pre-ezistenti* li maghha hija marbuta r-responsabbilita' tal-lukandier fil-konfront ta' l-alloggjat jew inkella jissussisti bejniethom fatt li jaghti lok ghall-htija li titnissel minn dak il-fatt *ex nunc*? Fi kliem Torrente allura, ir-rapport tal-lukandier u ta' l-alloggjat huwa bhal dak tas-sewwieq tat-tram u min jirkeb it-tram, jew inkella tas-sewwieq tat-tram li jtajjar passanti fit-triq u jkun kiser mhux obligazzjoni pre-ezistenti imma *un dovere generico di contegno*?

Ir-risposta ghal dan il-kwezit tinstab fis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Kummerc fis-sentenza wara l-kawza fl-ismijiet Arthur George Lambert et vs Anthony Buttigieg pro et noe et (fejn Buttigieg kien il-lukandier), deciza fit-18 ta' April 1963 – (Vol. XLVII.III.1110)

F'din is-sentenza l-posizzjoni tal-lukandier *vis-a`-vis* l-alloggjat giet imfissra b'mod ampju tant illi l-Qorti qalet li in effetti min allegatament isofri d-danni jista' addirittura, skond ic-cirkostanzi tal-kaz, jkollu ghazla bejn zewg azzjonijiet. F'dan il-kaz applikat dan il-principju ghaliex il-mertu kien jittratta dwar mewt ta' tifel minhabba avvelenament ta' *monossido di carbonio* stante installazzjoni difettuza ta' *water heaters*.

Il-Qorti kkunsidrat illi *“kif sewwa rrileva l-perit legali, bejn il-proprietarju ta' lukanda u l-alloggjat jezisti kuntratt. Il-lukandier implicitament jobbliga ruhu li jaghti servizz tajjeb u, bla dubbju, servizz li ma jarrekax danni lill-alloggjat. Issa l-fatt li l-water heaters kienu bla flue f'kamra zghira u mhux ventilata, hu bizzejjed biex imur kontra l-obbligu kuntrattwali tal-lukandier li jaghti servizz tajjeb. In-nuqqas ta' servizz tajjeb, fih innifsu u bla ebda fattur accidentali, kien tant gravi fil-fatt in ispecie illi kkaguna l-mewt ta' tifel li kien alloggjat fil-lukanda. Ir-responsabbilita' ghad-danni hi ghalhekk derivanti mill-inadempiment tal-kuntratt.”*

Minn din is-sentenza hu evidenti li r-relazzjoni ta' bejn il-lukandier u l-alloggjat hija bhal dik ta' sid it-tram u l-persuna li tirkeb fuq it-tram biex tmur x'imkien – hemm ghalhekk obligazzjoni pre-ezistenti ghall-fatt li ta lok ghall-incident li sussegwentement ikkawza id-dannu.

Pero' hija nteressanti l-esposizzjoni li ghamlet il-Qorti ghal dak li jirrigwarda l-possibilita' ta' responsabbilita' *extra contrattuale* derivanti minn inadempjenza *contrattuale*, liema sitwazzjoni tista' tirrizulta skond ic-cirkostanzi tal-kaz. In effetti l-Qorti qalet illi *“ma hemm xejn inkompatibbli bejn responsabbilita' kuntrattwali u htija aquiliana ... jista' jkun hemm materja ta' delitt jew kwazi-delitt anke f'materja ta' obligazzjonijiet konvenzjonali; f'liema ipotesis l-parti lesa jista' jkollha zewg azzjonijiet – dik nascenti minn htija contrattuale u dik nascenti minn htija extra contrattuale.”*

Hawn wiehed irif joqghod attent li jaghraf minn fejn tirrizulta din ir-responsabbilita`. Huwa fatt li ghandu jkun accettat bla diskussjoni li meta l-lezjoni sehh fuq il-persuna ta' l-alloggjat u mhux fuq il-proprietarja ta' l-istess, il-htija *aquiline*, kemm-il darba tirrizulta, ma tirrizultax mid-disposizzjoni kontenuta fl-Artikolu 1039 tal-Kap.16. Lanqas mid-disposizzjonijiet tal-Ligi li jirrendu persuna responsabbli tal-fatt ta' haddiehor, stante li dawn huma fondati fuq presunzjoni legali ta' htija u ghandhom ghalhekk biss jircievu interpretazzjoni ristrettiva. In effetti l-lukandier jista' jinstab hati ghad-dannu li jigi kkawzat minhabba l-htija tieghu min-nuqqas ta' diligenza fl-ezercizzju tal-professjoni tieghu. Dina pero` dejjem ghandha tigi inkwadrata fic-cirkostanzi specifici ta' kull kaz individwali u hawn ghandha biss rilevanza generika.

Din il-posizzjoni li tidher li hi adoperata wkoll fl-Italja tant li l-gurista Galgano, fit-trattat tieghu, "Diritto Privato" (para. 30.4 pg.553) jghid, *"Il principio e` quello secondo il quale l'imprenditore che, per eseguire la propria prestazione, deve ospitare i clienti nei locali dell'impresa, e` tenuto a predisporre una organizzazione idonea a garantire l'integrita` e la sicurezza, oltre che della persona del cliente, anche dei beni che egli porta con se`."*

Jidher car ghalhekk li r-responsabbilita' principali tal-lukandier fil-konfront ta' l-alloggjat hija dik derivanti mill-kuntratt li hemm ezistenti bejniethom – fejn l-alloggjat jitlob li jigi rez lilu servizz mill-lukandier u l-lukandier jobbliga ruhu li jaghti tali servizz bil-mod korrett. Ghaldaqstant billi r-rabta guridika bejniethom hija dik kontrattwali, hsara kkagunata minn inadempjenza ta' tali obbligu taghti lok ghall-azzjoni ghad-danni fuq bazi ta' responsabbilita` kontrattwali u ghalhekk l-azzjoni relattiva hija preskritta bid-dekors ta' hames snin.

Ghalhekk, fid-dawl tal-premess, l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevati mill-konvenuti ghandha tigi michuda.

Illi fir-rigward tal-meritu tal-incident, jirrizulta li l-koppja Mounfield kienu alloggjati fis-Sunny Coast u, in vista tal-fatt li kienu *guests* hemmhekk, gew provduti b'*pass* biex ikunu jistghu jutilizzaw il-facilitajiet tas-*swimming pool*. Dakinhar tal-incident, il-koppja Mounfield kienu qed juzaw, fil-fatt, is-*swimming pool*, u wara li telghu mill-*pool*, indirizzaw ruhhom lejn is-*shower* peress li kien hemm avviz mal-*pool* li jghid li kull min juza' l-*pool* irid, wara, jiehu *shower*. Fejn timxi ma genb il-*pool* kien kollu mxarrab, izda il-*walk-areas* kienu kollha koperti b'*non slip matting*. Gara, pero`, li f'naha wahda tal-*pool*, kien hemm *slide* ghall-*pool* ezatt f'nofs in-*non slip matting*, b'mod li min irid ikompli jdur u jimxi fl-*area* irid jinqala' 'l barra mal-*walk area* tal-*pool* u jirfes parti li generalment tkun imxarrba izda li ma kienitx koperta b'*non slip matting*. Biex imorru ghax-*shower* kellhom, ghalhekk, jitolqu l-*area* koperta b'*non slip matting* u jirfsu fuq il-madum imxarrab tal-art. Hekk kif inqalghu minn fejn in-*non slip matting*, u bdew jimxu fuq il-madum imxarrab, l-attrici zelqet u soffriet danni personali. L-ghada li sehh dan l-incident, id-dirigenti tal-lukanda estendew l-*area* koperta bin-*non slip matting*, fis-sens li ziedu bicca ohra wara s-*slide*, b'mod li min ikun miexi mal-*pool*, anke meta jdur minn wara s-*slide*, hu jibqa' ghaddej fuq in-*non slip matting*. L-attrici esebiti ritratti (Dok DM1 a fol 282 tal-process) li ttiehdu l-ghada tal-incident u li juru l-gonta li saret wara s-*slide*. Illum, kif jirrizulta mir-rapport tekniku, flok dak in-*non slip matting*, hem passagg maghmul minn madum tas-siment maghruk, izda mhux lucidat (*rough cement tiles*), ta' kulur isfar. Fejn dan il-passagg jigi taht is-*slide*, dan jestendi 'l barra, biex ikopri *area* anke wara l-istess *slide*. Il-kumpliment tal-arja madwara il-*pool* ghandu madun tat-tip perlato. Il-perit tekniku osserva li dan il-madum ta' madwar il-*pool* ma hux *yard-type*, izda lixx; il-madum huwa maghruk u mhux *polished*, u peress li huwa lixx meta jixxarrab ikun jizloq hafna, minkejja li ma jkunx *polished*. Bil-melh tal-ilma bahar ikun jizloq aktar ghax dan il-melh imxarrab jahdem bhala lubrikant. Il-perit tekniku ikkonkluda li l-madum ta' madwar is-*slide*, fejn sar l-incident, ma kienx ghadu sar

mikul (*pitted*) dakinhar tal-incident, u allura ma kienx jirrezisti ghaz-zlieq.

Minn dawn ir-rizultanzi, isegwi li l-lukanda in kwistjoni ma haditx il-mezzi kollha biex tassigura li l-passagg mill-*pool* ghax-*shower* tkun *safe*. Hallelw parti mill-passagg fuq il-madam li jizloq minghajr *matt*, b'mod li min ikun qed jghaddi minn hemm, u, bhala regola, ikun imxarrab, ikun f'periklu li jaqa' u jgarrab griehi kbar kif sehħ f'dan il-kaz.

Il-konvenut Angelo Xuereb xehed li madwar is-*slide* dejjem kien hemm tapit bhal bqija tal-art madwar il-*pool* – qabel ma gie kollox sostitwit b'*concrete raff* – u jichad li kien hemm dik l-*area* minghajr tapit. Il-Qorti, pero', hija aktar propensa li taccetta l-versjoni moghtija mill-attrici u zewgha, speċjalment mehud kont tal-fatt li l-attrici ghamlet l-affidavit taghha fl-1990, tlett snin biss wara incident. L-attrici baqghet izomm din il-verzjoni anke f'korrispondenza li kellha mas-socjeta` assikurattrici taghha. Il-versjoni taghha hija wkoll aktar verosimili, u kieku t-tapit kien, anke dakinhar tal-incident, kif xehed il-konvenut, il-Qorti ma tarax kif u ghaliex l-attrici kellha tizloq. In-*non slip matting* hu intiz biex jevita z-zliq u difficli li persuna tizloq fuqu, anke jekk tkun imxarra, u fuq bilanc qawwi ta' probabbilita`, il-Qorti taccetta li l-passagg mill-*pool* ghax-*showers* kellu parti nieqsa minn *non slip matting*, u dan bi ksur tal-obbligu tal-lukanda li tipprovdi ambjent sikur u *safe* ghal kull min ikollu access ghal *pool area*.

Il-konvenut Xuereb jghid ukoll li ghal aktar minn ghoxrin sena qatt ma sehħ incident bhal dan. Dan l-argument ma jreggix. Fil-kuntest ta' obbligu ta' sid li jipprovdi *a safe system of work* ghall-impjegati tieghu, din il-Qorti, fil-kawza "Calleja vs Fino", deciza fl-10 ta' Ottubru, 1980, kienet osservat li: "*The fact that the system adopted had been in use for years without incident, is not proof that the system is safe; the accidenti in question justifies this.*". Dan il-principju japplika anke f'dan il-kaz. Iz-zelqa tal-attrici, u l-griehi permanenti kbar li sofriet b'rizultat,

jindikaw li s-socjeta` konvenuta naqset li tipprovdi “*una organizzazzione idonea a garantire l'integrita` e la sicurezza ... della persona del cliente*”, u b'rizultat ta' dan il-ksur ta' obbligu da parti taghha, is-socjeta' konvenuta Ta' Kella Limited, illum Holiday Resort Limited, hija responsabbli ghad-danni li sehew b'konsegwenza ta' dan il-ksur.

Ir-responsabbilita` ta' dan il-ksur, fil-konfront tal-attrici, hija mixhuta fuq is-socjeta' konvenuta Ta' Kella Limited izda, fil-kuntest tar-relazzjonijiet interni bejn din is-socjeta' u l-operatur taghha, Suncrest Limited, jirrizulta car li r-responsabbilita` ahhari ghandha taqa' fuq din l-ahhar socjeta`, li bhala *sub-contractor* inkarikata li tipprovdi s-servizz li l-kumpanija Ta' Kella obbligat ruhha li toffri, naqset milli tesegwixxi l-inkarigu lilha moghti. Fil-konfront tal-attrici, pero`, m'hemmx responsabbilita` solidali bejn dawn iz-zewg socjetajiet, ghax ir-responsabbilita` ghall-incident hija ta' dik is-socjeta` li kienet ikkuntrattat mal-attrici, u cioe`, is-socjeta` Ta' Kella Limited, illum Holiday Resort Limited.

Din is-sentenza hija limitata ghad-dikjarazzjoni ta' responsabbilita`, b'riserva ta' smiegħ ta' provi u trattazzjoni ulterjuri dwar il-*quantum* tad-danni.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi mil-kwistjonijiet meritu ta' din is-sentenza, billi, fl-ewwel lok, tichad l-eccezzjoni ta' preskrizzjoni sollevata mill-konvenuti, tillibera lis-Sunny Coast Resort Club u lis-socjeta' Suncrest Limited mill-osservanza tal-gudizzju peress li ma jirrizultax li huma l-legittimi kontraditturi tal-azzjoni attrici, tichad l-eccezzjoni fil-meritu tal-kumpanija Ta' Kella Limited (illum Holiday Resort Limited) fis-sens li hi mhux responsabbli ghall-incident, u tilqa' in parte l-ewwel talba tal-attrici billi tiddikjara u tiddeciedi li s-socjeta` konvenuta Ta' Kella Limited (illum Holiday Resort Limited) hija responsabbli ghall-korriment li l-attrici garbet fil-11 ta' Awissu, 1987, u ghad-danni konsegwenzjali sofferti mill-istess attrici, bl-ispejjez kollha ta' din id-

Kopja Informali ta' Sentenza

decizjoni kontra din is-socjeta' Ta' Kella Limited (illum maghrufa bhala Holiday Resort Limited).

Il-kawza tibqa' differita ghat-trattazzjoni u decizjoni dwar it-tieni u t-tielet talbiet attrici.

< Sentenza In Parte >

-----TMIEM-----